

10. BROEDSEIZOEN KERKUIL 2017

Jaarlijks worden in ons werkgebied rond de honderdvijftig nestkasten gecontroleerd. Vanaf de eeuwwisseling varieert het aantal nestkasten met een broedsel sterk door wisselende omstandigheden. Uitschieter was het slechte broedseizoen 2011 met slechts 21 gestarte broedsels en als topper 2016 met 71 kasten met een broedsel. Het afgelopen broedseizoen 2017 staat fier op de derde plaats met 63 bezette nestkasten.

Het weer in winter en voorjaar

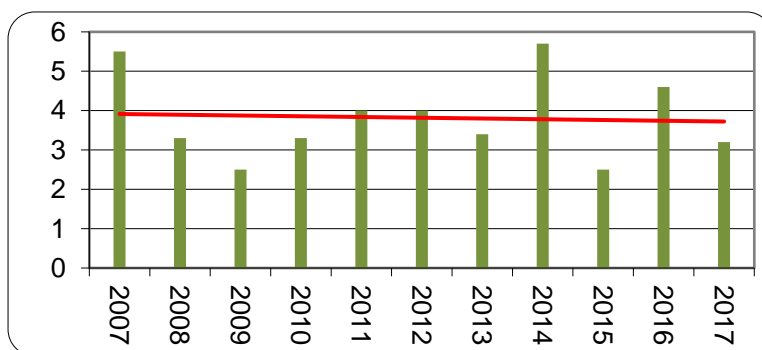
De eerste aanzet voor het verschil tussen een slecht en goed broedseizoen begint met het verloop van de winter. De winter in haar geheel was aan de zachte kant. Het was vooral in januari dat de winter zich liet zien. Op 23 januari werd in Twente die nacht de laagste temperatuur van de winter gemeten: $-10,8^{\circ}$. Op 12 en 13 januari veroorzaakte neerslag in de vorm van sneeuw een sneeuwdek dat een dag of tien bleef liggen. Voor de kerkuil heeft deze

relatief korte periode met sneeuw geen grote problemen opgeleverd. De lente was zeer zacht, zeer droog en zeer zonnig. Dit zijn ideale omstandigheden voor de ontwikkeling van een goede muizenpopulatie. Veel broedparen zijn hierdoor in goede conditie het broedseizoen ingegaan. Een groot deel van juni bepaalden hogedrukgebieden het weer waarbij de temperatuur regelmatig hoog opliep, met op 22 juni in Twente zelfs een nieuw juni warmterecord met $34,8^{\circ}$. Dergelijke omstandigheden jagen de temperaturen in nestkasten onder golfplaten daken op tot zeer hoge waarden. Oververhitting van de jongen heeft in minimaal één nestkast geleid tot dode jongen.

Broedseizoen 2017

Bij de start van het seizoen bleek bij de eerste steekproefsgewijze controles eind mei dat de kasten goed bezet waren, maar ook dat de controles op dat moment nog te vroeg waren. De kerkuilen zaten nog te broeden of er waren kleine jongen. De jongen in enkele kasten die wel geringd konden worden, waren tussen de twee en drie weken oud. Om de broedende kerkuilen niet onnodig te storen werden verdere controles uitgesteld tot na de eerste week van juni. Door de massale start van het broedseizoen - het overgrote deel van de broedparen zat in de eerste helft van april op eieren - was het aanpoten voor de controleurs en ringers om de controles en ringessies rond te krijgen. De bezetting van de nestkasten was met 63 gestarte broedsels hoog. Alleen in 2008 en 2016 was de bezetting iets hoger.

Toch zal gezien het aantal aangetroffen jongen het aanbod van muizen gedurende het broedseizoen wat zijn ingezakt waardoor het aantal jongen lager was dan in 2016. In drie kasten werden 6 jongen aangetroffen, maar het merendeel van de broedsels hadden 3 of 4 jongen. Van zes broedparen ging het broedsel door uiteenlopende oorzaken verloren, waaronder het door hittestress mislukte broedsel.

Uit de 63 broedsels vlogen totaal 302 jongen uit. Het gemiddelde daarmee van 3,2 uitgevlogen jong per gestart broedsel is iets onder het langjarig gemiddelde. In de grafiek is het gemiddeld aantal jongen van de laatste 10 jaar weergegeven.

Rode Lijst

Tot ver in de jaren vijftig was de kerkuil een algemene broedvogel in het agrarische landschap van Twente. Na een bijna fatale omslag in de Elfstedentocht winter van 1962/1963, toen een groot deel van de kerkuilenpopulatie de hongerdood stierf, volgde het herstel maar moeizaam. Vooral strenge winters met veel sneeuw bleven veel slachtoffers maken. Een ander probleem waar de kerkuilen voor stonden, was de afnemende broedgelegenheid. Door restauraties, sloop en opknapbeurten werden boerderijen en schuren voor de kerkuil ontoegankelijk. De kerkuil belandde dan ook op de Rode Lijst van zeer kwetsbare soorten.

Doordat er openingen werden gemaakt in gevels van schuren en boerderijen en nestkasten opgehangen, wist de kerkuil zich spectaculair te herstellen

Broedparenverloop

Intussen hadden betrokken individuele boeren, natuurbeschermers en vrijwilligers van vogelwerkgroepen zich het lot van de kerkuil aangetrokken. Zo ook de vrijwilligers van onze vereniging die zich al jaar en dag onvermoeibaar inzetten voor het behoud van de kerkuil. Er werden in ons werkgebied contacten met boeren en buitenlui gelegd. Boerderijen en schuren werden weer toegankelijk gemaakt voor de uilen, onder meer door openingen in gevels te maken en nestkasten op te hangen. De inzet van vrijwilligers en kashouders heeft zijn vruchten afgeworpen en werd een groot succes. De populatie is vanaf de jaren tachtig geleidelijk gestegen

met in ons werkgebied als hoogtepunt het topjaar 2016 met 71 broedparen.

Het afgelopen broedseizoen 2017 kende wederom een zeer goede bezetting met 63 broedparen. Hiermee is de kerkuilpopulatie uitgegroeid tot een stabiele populatie. Wellicht mede geholpen door de klimaatverandering is hiermee de kwetsbaarheid van de totale populatie in extreme winters en voedselarme jaren verminderd. Op landelijk niveau is het kerkuilenbestand inmiddels uitgegroeid tot 3000 broedparen. De kerkuil staat met ingang van 2017 dan ook niet meer vermeld op de Rode Lijst van zeer kwetsbare vogelsoorten. Een ontwikkeling waar kashouders en vrijwilligers trots op mogen zijn!

Subsidie Provincie Overijssel

De kerkuil is voor broedgelegenheid geheel afhankelijk van nestkasten in gebouwen en schuren op boerenerven en andere bebouwing in het landelijk gebied. Door uitbreiding van bebouwing in dorpen en industriegebieden verdwijnen geschikte nestplaatsen. Ook het verdwijnen van kleine boerenerven speelt hierin een rol. Tevens vervalt met verbouwing of afbraak van oude schuren op boerenerven de broed- of roestplaats van de kerkuilen.

De instandhouding van de broedmogelijkheid is een zeer belangrijke voorwaarde voor de handhaving van de populatie kerkuilen. Plaatsing van een nestkast in een vervangend gebouw op het erf kan hierin voorzien. Voor vervanging van oude en plaatsing van nieuwe kasten hebben wij met succes een subsidieaanvraag ingediend bij de Provincie Overijssel waarmee we dan ook zeer geholpen waren.

Reacties; secretariaat@nvwgdegrutto.nl

Nestkast coördinator Vincent de Lenne bezig met het op maat zagen van plaatmateriaal voor kerkuilkasten.